

«راست و چپ، همه با هم باید به همبستگی برسیم»

گفتگو با پروانه فروهر

حضور اندیشه‌ها و بینش‌های متفاوت و متنوع، در یک فضای دوستانه، رنگی دیگر به فضای هفتمین همایش بنیاد پژوهش‌های زنان داده بود. افکار و بینش‌های مختلف نشانه دیگری بود از اینکه زنان در جستجوی پل ارتباطی با هم‌زمان و هم‌پیمانان خود در داخل کشور هستند. حضور گروه‌های مختلف با عقاید رنگارنگ، روزانه با جمعیتی قریب ۴۰۰-۳۰۰ نفر در فضای دموکراتیک، شاید در کمتر کنفرانسی دیده شده است.

فرصتی پیش آمد تا از جانب روزنامه کار با سه تن از شخصیت‌های کنفرانس در باره مسائل زنان و دشواریهای کشور گفتگوهائی صورت گیرد. در این شماره نشریه مصاحبه باخانم پروانه فروهر و خاتم شیرین عبادی به چاپ می‌رسد در شماره آینده مصاحبه باخانم گلناز امین درج خواهد شد. این مصاحبه‌ها در جریان برگزاری همایش بنیاد توسط خانم عفت ماهیار صورت گرفته است.

هر کس سعی کند که دیگری را آسیب رساند، با بزرگواری، با صبوری به آن همبستگی رسیدن، بعد از رسیدن به آن همبستگی، جمهوری اسلامی را ناگزیر از جایگاهی که هست فرو کشیدن، و یک دولتی بر مبنای مردم سالاری پدید آوردن، این راه حل است.

س: برای این راه حل مجموعه نیروهای سیاسی ایران چه کاری باید انجام دهند؟ برای نزدیک شدن این نیروها چه راه حلی وجود دارد؟ بسی تردید می‌بایست حصارها را بشکنیم. می‌بایست از تعصب‌ها دست برداریم. راست و چپ، همه با هم دیگر به این همبستگی باید برسیم. مهمترین مسئله اینست که به آزادی باور داشته باشیم و بدانیم که استقلال ایران بدون داشتن آزادی، بدون پدید آوردن یک عدالت همگانی امکان‌ناگه داشتش نیست. در این صورت، نیروهای غیر وابسته، نیروهایی که از جایی نشأت نمی‌گیرند باید دست در دست هم

ایران دستکم در خطر است باید به یک همبستگی نخست برای نجات ایران برسیم و سپس در نخستین فرصت برای زن‌ها، زنی که از حقوق خودش شناخت ندارد، چگونه می‌توان به او تفهیم کرد که این حقوق را داری. نخست این شناخت را پدید بسازیم. بعد خواهان حقوق انسانی برابر برای او بشویم.

س: خانم فروهر شما دیروز پس از سخنرانی‌تان شاهد یک سری انتقادات و سئوالاتی از طرف شرکت‌کنندگان در مورد مسائل زنان مواجه بودید. تجربه و درس تاریخی که زنان سیاسی از انقلاب گرفتند سبب شده که زنان معتقد به جنبش مستقل زنان شوند. پس از نخستین یورش به آزادی برای زنان، سازمان‌های سیاسی چنانچه باید و شاید به این مسائل نپرداختند و مسئله امپریالیسم و یا دیگر مسائل را عمده نمودند. با توجه به اینکه تلاش برای بدست آوردن برابر حقوقی زن و مرد یک اصل انسانی است و نه تنها معایرتی با پیش بردن مبارزه و اتحاد در داخل کشور ندارد بلکه کمک‌کننده و پیش‌برنده روح دموکراسی در کشور است از نظر من در این مقطع تاریخی این دو را نمی‌توان از هم تفکیک کرد. ارزیابی شما چیست؟

ج: اول بگویم که نخستین واکنش را به آن مسئله (حمله به زن‌ها و حصر آزادی‌های زن‌ها) ما کردیم. من مقاله‌ای نوشتم بنام «انقلاب را داغ ارتجاع نزنید». این مقاله باعث شد، من کاری را که عاشقانه دوست داشتم از دست بدهم. ما واکنش نشان دادیم. ولی کل جماعت سیاسی آن‌قدر سرگرم مسائل دیگر بود که به این موضوع توجه نداشتند. اینست که چند درصد از زن‌های ایران این برابری را باور دارند؟ چند درصد از زن‌های ایران سیاسی هستند؟ وقتی زنی به حقوق خودش آگاه نباشد محصورتر خودش برای او چه تفاوتی دارد؟

س: خانم فروهر، من از قسمت آخر صحبت‌تان استفاده می‌کنم - اینکه درصد کمی از زن‌ها سیاسی هستند و حرف‌های دیروزتان که کار در میان زنان را ف... می‌بینید، من هم کار میان زنان را فرهنگی و دراز مدت می‌بینم. اما آیا فکر نمی‌کنید که هم‌زمان با مبارزات مردم کلاس‌سیاسی در میان زنان رومی بایست پیش برد؟ دیگر به زنان نمی‌توان گفت شما کنار بایستید تا آزادی بدست آید. ما می‌توانیم این مسائل را به موازات هم پیش ببریم.

ج: می‌دانند که ما یک اتحادی بنام اتحاد نیروهای ملی ایران در ایران تشکیل دادیم و همه امیدمان اینست که سازمان‌های سیاسی ایرانی خارج از کشور که بسیار هم زیادند و بسیار هم پراکنده دست در دست هم به چنین اتحادی دست یابند. ما در آنجا بر سر این هم که یک سازمان زنان به این اتحاد به پیوند و در تلاش هستیم که از زن‌های سیاسی با اندیشه‌های مختلف که مسئله زن برایشان اصلی‌ترین مسئله باشد دعوت کنیم. در این راستا حرکت‌هایی شده است. بدواریتم هرچه زودتر به موفقیت‌هایی دست‌رسی پیدا بکنیم که زن‌ها را بسازیم. بدواریتم دقیقاً من معتقدم همگام با مبارزه با دیکتاتوری، مبارزه با سلطه می‌بایست برای مبارزه برای رسیدن به آزادی‌های انسانی هم برای زن دست یازیم. ولی وضعیت مبارزه زنان در کشور را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

متأسفانه هنوز چندان شکلی نگرفته. هنوز واقعاً به این باورها نرسیده‌اند. من خالی از شعارم. من دارم واقعیت را مطرح می‌کنم. باید تلاش کرد. بخشی از زن‌ها چنان

بگذاروند و آن مبارزه بزرگ را آغاز کنند.

س: خانم فروهر با توجه به اینکه اینجا یک سمینار زنان است و شما بعنوان یک صاحب نظر از ایران در این سمینار شرکت کرده‌اید وضعیت این کنفرانس را چگونه دیده‌اید. شما چه راه‌حلهایی برای مسائل و مشکلات زنان پیشنهاد می‌کنید؟

ج: متأسفانه زنانی که در اینجا بودند، تصویری از ایران دارند و این تصویر را رنگ‌های دلخواه خودشان می‌زنند که با واقعیت آنجا چندان همخوانی ندارد. آنجا زن ایرانی، چنانکه مرد ایرانی، خوب منتها زن ایرانی بیشتر - زیر فشارهای زیادتری است. در راستاهای برداشتن این فشارها هم چندان برخورد از بسیاری مردها نیست. زیرا که این را باور ندارند.

س: زن، نه مرد - که در بزرگ‌ها هم‌دیگر کمک کنند و دست از تعصباتشان بردارند. زن ایرانی در یک حصار تنگ بسر می‌برد. از همه موهبت‌های یک زندگی آزاد بسی بهره است از همه حقوق انسانی بسی بهره است ولی کل جامعه هم حقوقی ندارد. من برای مرد ایرانی هم حقوقی نمی‌شناسم. مرد ایرانی را که به همسرش توهین می‌کنند، با او خشونت می‌کنند و او قدرت این را که حتی دفاع کند ندارد. او را از هویت بیرون آورده‌اند و تبدیل کرده‌اند به یک موجود زیر سلطه سرخورده. در این صورت مرد ایرانی هم از اعتبار و آزادی برخوردار نیست و تلاش ما امروز واقعاً همانطور که پیام من به دختران بود این است که به رغم اینکه زن‌ها بسیار آسیب دیده‌اند الان که

پروانه فروهر (اسکندری) دو سال ۱۳۱۶ در تهران زاده شد. در سال ۱۳۴۰ با داریوش فروهر ازدواج کرد. وی از نوجوانی به فعالیت سیاسی روی آورد، در حادته ۱۶ آذر ۱۳۳۲، سخنران نخستین گردهم‌آبی دانشجویان دانشگاه تهران بود، و در شورای دبیران روزنامه آرمان ملت عضویت داشت، و مدتی نیز مسئولیت خبرنگار جبهه ملی ایران و سردبیری روزنامه جبهه ملی ایران را بر عهده داشته است. پروانه فروهر یکی از دو تن زنان شرکت‌کننده در کنگره دوم جبهه ملی ایران نیز بود. و تاکنون سه بار بازداشت و زندانی شده است. ایشان در حال حاضر از اعضای شورای رهبری و دستیار دبیر حزب ملت ایران است.

خانم فروهر، من بسیار خوشحالم که در این کنفرانس فرصت دیدار با شما پیش آمد و امیدوارم اینگونه فرصت‌ها باز هم بیشتر پیش بیاید. اجازه بدهید مصاحبه را با این سؤال شروع کنیم: ارزیابی شما در مورد اوضاع فعلی ایران چیست؟ با توجه به مسائل و مشکلات مردم ایران در شرایط فعلی راه حل شما چیست؟

ج: من هم با خوشحالی از آن دیدار شما و امید اینست که پس از اینهمه رنج‌هایی که بر شما رفته سلامت و کامل و استوار از پس آن برآئید شروع می‌کنم: ایران ما در وضع بسیار بدی بسر می‌برد. خفقان به معنی واقعی، جو اختلالی را هر روز گسترش می‌دهند و در زمان گسستونی ضرورت یک همبستگی بر سر یک هدف مشخص با گذشت از همه گذشته‌ها، بدون اینکه

سرخورده شده‌اند که سیاست را
 در زمان باور نداشتند کنار بخششی از
 اما هستند زن‌هایی که به این صدا
 پاسخ مثبت بدهند.
 س: شما اشاره کردید به اتحادی به
 نام اتحاد حزب‌ها و نیروهای ملی ایران
 و اینکه در آنجا معتقدید سازمان زنان
 با اندیشه‌های مختلف ایجاد کنید. فکر
 می‌کنید در آن چه شعارهایی را بساید
 مطرح کرد. شعارهای عساجل زنان
 کدامند؟

ج: برابری‌های انسانی در کل
 حقوق اجتماعی، سیاسی، مدنی
 س: با توجه به صحبت‌هایی که در
 سمینار در این چند روزه شده نظرتان
 را راجع به جنبش مستقل زنان بگویند.
 ج: با شناختی که از فضای ایران
 دارم باور نمی‌کنم یک جنبش مستقل
 زن چندان بتواند موفق شود. اگر ما
 بتوانیم مردان را همگام خود کنیم بهتر
 است. به همین دلیل گفتم ما در آن اتحاد
 حزب‌ها نیروهای ملی که تمامی
 بقیه در صفحه ۸

گفتگو با پروانه فروهر

بقیه از صفحه ۷

نمایندگان آن به چه چیز می‌رسند... یک سازمان زنان
 که بتواند در ایران فعالیت کند هم به عنوان نماینده در آنجا
 در میان گروه‌ها به رغم اینکه مذهبی‌تر و غیر
 مذهبی‌تر هستند این قدم را پذیرفته‌اند و این قدم مهمی
 است که برداشته شده است.

ج: به هیچ وجه، همه اینها واقعا شعار است. ما هفده سال
 تجربه تلخ جمهوری اسلامی را داریم. این رنگ عرض
 کردنها فقط برای امروز به فردا منتقل کردن است. جمهوری
 اسلامی نمی‌تواند در دراز مدت دوام پیدا کند. در این
 صورت با این شعارها می‌خواهد جامعه را متوجه خود کند.
 من آشنایی چندانی با این خانم که گفتید ندارم ولی یک
 مصاحبه از این خانم خواندم که نشان دهنده وجود برخی
 باورهای روشنفکرانه در وی بود. ولی چند روز بعد از نشر
 مصاحبه، بعد از حمله آن گروه مشهور حزب‌الله،
 دو چرخه‌سواری در یک پارک بسته که مردها حق ورود به
 آنجا را نداشتند برای خانم‌ها ممنوع اعلام شد.

س: احساس می‌کنم برداشتن از فضای سمینار زنان
 تفاوت دید بین زنان ایرانی خارج و داخل کشور می‌باشد. با
 توجه به اینکه زنان روشنفکر با همه باور و عشقشان به میهن
 مجبور به مهاجرت شده‌اند و تلاششان برای پیشبرد مسائل
 زنان ایران است. برای نزدیکی بین نیروهای داخل و خارج از
 کشور چه کار می‌توان کرد؟

س: با توجه به صحبت‌های دیروزتان در سمینار در
 مورد عدم برابری حقوقی زن و مرد در قوانین جمهوری اسلامی
 بنظر شما مهمترین و کاراترین راه‌های مقابله با زن ستیزی
 جمهوری اسلامی کدام است؟

ج: باید ارتباطمان را با این زنان بیشتر کنیم. آنها به
 علت این مهاجرت دراز مدت شناخت از آن جامعه و طرز
 تفکر آن جامعه را ندارند و نیز به علت تفاوت فاحش بین این
 دو جامعه اگر هم شناخت داشته از خاطر برده‌اند. این شناخت
 را به همین دلیل باید در یک رابطه تنگاتنگ فراهم کنیم.
 اینها را با دردهایی که در ایران وجود دارد آشنا کنیم. ضمناً
 باید آینده‌شان را هم بگیریم. برای اینکه اینها در فضای
 بازاری هستند. چه بسا که ایده‌های خیلی خوبی به ما بتوانند
 بدهند. برای رسیدن به همبود انسانی.

ج: جدایی دین از دولت. این تنها راه است ولی باید
 چنین جاهگاهی رسیدیم همه این مشکلاتمان حل می‌شود.
 س: شما فمینیسم را چگونه ارزیابی می‌کنید؟ شما این
 روزها این واژه را بسیار شنیدید. به فمینیسم اسلامی چگونه
 نگاه می‌کنید. آیا اصلاً فمینیسم اسلامی وجود دارد؟
 ج: من اصلاً با این واژه همخوانی ذهنی ندارم. چه
 اسلامی و چه غیر اسلامی. من به همبود انسانی می‌اندیشم و
 اینکه زن و مرد دو موجود انسانی هستند. جنسیتان تنها
 فرق می‌کند و جنسیت اصل نمی‌تواند قرار گیرد. استعدادها
 توانایی‌ها و ادراک انسان اصل است.

س: در ایران بعد از کنفرانس پکن، رژیم جمهوری
 اسلامی تبلیغات زیادی برای آزادی زنان در جامعه کرده و
 می‌کند و زنان حکومتی از جمله هائم فائزه هاشمی با ادعای
 مبارزه برای حقوق زنان به میدان آمده، او معتقد است که در
 قوانین اسلام می‌شود تعدیل‌هایی برای حقوق زنان انجام داد.
 شما این مسائل را چگونه ارزیابی می‌کنید؟